

Manifest del Partit Comunista

Karl Marx i Friedirch Engels

Traducció de Carles Castellanos

Prefacis

- I. Prefaci d'en Karl Marx i en Friedrich Engels a l'edició alemanya del 1872
- II. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició alemanya del 1883
- III. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició alemanya del 1890
- IV. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició polonesa del 1892
- V. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició italiana del 1893

Manifest del Partit Comunista

- I. Burgesos i proletaris
- II. Proletaris i comunistes
- III. Literatura socialista i comunista
  1. El socialisme reaccionari
    - a) El socialisme feudal
    - b) El socialisme petit burgès
    - c) El socialisme alemany o socialisme "veritable"
  2. El socialisme conservador o burgès
  3. El socialisme i el comunisme crític-utòpics
- IV. Posició dels comunistes respecte dels primers partits de l'oposició

I. Prefaci d'en Karl Marx i en Friedrich Engels a l'edició alemanya del 1872

La Lliga dels Comunistes, associació obrera internacional, la qual evidentment, donades les circumstàncies de llavors, només podia ésser secreta, va encarregar als sotasignats, en el congrés celebrat a Londres el novembre de 1847, la redacció, perquè fos publicat, d'un detallat programa teòric i pràctic del Partit. Heus aquí l'origen del present Manifest, el manuscrit del qual va ésser tramès a Londres, per a la seva publicació, poques setmanes abans de la Revolució de febrer. Publicat d'antuvi en alemany, ha estat imprès en aquest idioma, almenys en dotze edicions diferents, a Alemanya, Anglaterra i Amèrica [1]. El 1850 sortí per primera vegada en anglès a Londres, en el *Red Republican*, traduït per Miss Helen Macfarlane, i el 1871 a Amèrica, pel cap baix en tres traduccions distintes. La primera traducció francesa va aparèixer a París poc abans de la insurrecció de juny del 1848, i novament en *Le Socialiste* de Nova York. Hi ha en preparació una nova traducció. En polonès, fou publicat a Londres al cap de poc de la primera edició alemanya. L'any 1860 fou editat en rus a Ginebra. Fou traduït igualment al danès després de la seva aparició.

Tot i que les circumstàncies han canviat en aquests darrers vint-i-cinc anys, els principis bàsics generals exposats en aquest Manifest conserven encara, en termes generals, tota llur exactitud. Caldria modificar-ne algun que altre detall. El Manifest mateix explica que l'aplicació pràctica d'aquests principis fonamentals dependrà arreu i en cada època de les condicions històriques existents; caldrà, per tant, no donar de cap de les maneres una importància cabdal a les mesures revolucionàries proposades al final del capítol II. En molts conceptes aquest passatge fóra redactat avui d'una altra manera. Davant l'immens desenvolupament de la gran indústria en els darrers vint-i-cinc anys, i davant l'organització correlativament progressiva de la classe obrera en partit; davant les experiències pràctiques, primer de la Revolució de febrer, i molt més encara de la Commune de París, durant la qual el proletariat detentà per primera vegada el poder públic per espai de dos mesos, avui aquest programa resulta anacrònic en alguns extrems. La Commune, sobretot, ha fornint la prova que "la classe treballadora no pot apoderar-se simplement de la màquina de l'estat tal com està i posar-la en moviment per als seus propis fins" (V. *La Guerra Civil* a França, circular del Consell general de l'Associació Internacional dels Treballadors, on és ampliat aquest concepte.). Ultra això, és evident que la crítica de la literatura socialista resulta deficient per al moment actual, ja que només arriba fins al 1847; i que, per bé que les observacions sobre la posició dels comunistes davant els diferents partits d'oposició (capítol IV) encara conserven avui llur exactitud en els trets fonamentals, la redacció n'és antiquada per tal com la situació política ha sofert una transformació total i l'evolució històrica ha suprimit del món la major part dels partits polítics esmentats en el susdit capítol.

Nogensmenys, el Manifest és un document històric i no ens creiem en el dret de modificar-ne res. Potser en sortirà una edició posterior acompanyada d'una introducció que ompli el lapse de temps que va del 1847 fins a l'actualitat; la present reimpressió ens sorprèn d'una manera massa sobtada perquè ens deixi temps per al nostre propòsit.

Londres, 24 de juny del 1872

Karl Marx, Friedrich Engels

II. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició alemanya del 1883

Malauradament he de signar tot sol el prefaci de la present edició. Marx, l'home al qual la classe obrera d'Europa i d'Amèrica deu més que a cap altre, Marx reposa en el cementiri de Highgate, i damunt la seva tomba ja ha crescut la primera herba. Després de la seva mort no cal pas parlar d'una revisió o una refundició del Manifest. Per això, ara crec més necessari encara de deixar assentat explícitament una altra vegada ço que segueix:

La idea fonamental que informa tot el Manifest, és a dir, que la producció econòmica i l'estructura social, que n'és una conseqüència fatal, de cadascuna de les èpoques de la Història constitueixen la base de la història política i intel·lectual d'aquestes èpoques; que d'acord amb això (d'ençà de la desaparició de la primitiva propietat comunal de la terra), tota la Història no ha estat altra cosa que una història de lluites de classes. Lluites entre classes explotades i classes explotadores, entre dominadors i dominats, en diferents etapes de l'evolució de la Societat; que avui, però, aquesta lluita ha arribat a un punt en què la classe explotada i oprimida (el proletariat) ja no es pot alliberar de la classe explotadora i opressora (la burgesia) sense alliberar simultàniament i per sempre més tota la Societat de l'explotació i l'opressió i la lluita de classes –aquesta idea fonamental pertany únicament i exclusivament a Marx [2].

Això ho tinc declarat sovint; però ara cal justament que figuri també davant del Manifest.

Londres, 28 de juny del 1883

Friedrich Engels

III. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició alemanya del 1890

Des que va ésser escrit ço que precedeix s'ha fet necessària una nova edició alemanya del Manifest, i han ocorregut també amb el Manifest tot un seguit de fets dels quals cal fer esment ací.

El 1882 va aparèixer a Ginebra una segona edició russa, deguda a Vera Zassúlitx; Marx i jo n'escriguérem el prefaci. Desgraciadament n'he perdut l'original alemany i m'he vist obligat, doncs, a retraduir-lo del rus, amb la qual cosa el treball no hi guanyarà pas res precisament. Diu així:

"La primera edició russa del *Manifest del Partit Comunista*, traduït per Bakunin, va sortir a començaments de l'any 1860, publicada per la impremta del *Kolokol* [3]. En aquella època, una traducció russa d'aquesta obra tenia tot al més, per a l'Occident, la importància d'una curiositat bibliogràfica. Avui ja no és possible un criteri semblant. L'últim capítol: 'Posició dels Comunistes respecte als diferents partits d'oposició', és el que demostra millor com era de restringida l'àrea d'expansió del moviment proletari en el moment en què el Manifest va ésser publicat per primer cop (gener del 1848). Hi manquen sobretot Rússia i els Estats Units. Llavors era el temps en què Rússia constituïa l'última gran reserva de la reacció europea i en què l'emigració als Estats Units absorbia les forces sobrants del proletariat d'Europa. Tots servien, al mateix

temps, de mercats compradors dels productes industrials d'aquesta. Tots dos, doncs, venien a ésser, en la primera forma o en la segona, els puntals de l'ordre social d'Europa.

"Com ha canviat avui tot això! Precisament l'emigració europea ha fet possible la colossal evolució de l'agricultura nordamericana, la qual, gràcies a la seva concurrència fa trontollar els fonaments de la gran i la petita propietat rústica d'Europa. Al mateix temps, ha donat als Estats Units la possibilitat d'arribar a l'aprofitament de llurs copiosos recursos industrials, i per cert amb una tal empena i en una proporció tal, que dins de no gaire temps això posarà fi al monopoli industrial de l'Occident europeu. I aquestes dues circumstàncies repercuteixen també a Amèrica en un sentit revolucionari. La petita i la mitjana propietat rústica dels farmers que treballen per compte propi –les quals són la base de tot l'ordre polític d'Amèrica–, sucumbeixen cada vegada més davant la competència de les grans explotacions agrícoles, mentre que, simultàniament, es va formant per primera vegada en els districtes industrials un nombrós proletariat al costat d'una fabulosa concentració de capitals.

ªPassem a Rússia. Quan la Revolució del 1848-1849, no solament els monarques d'Europa, sinó també la burgesia, veien en la intervenció russa l'única salvació enfront del proletariat que aleshores començava a adonar-se de la seva força. El Tsar fou proclamat cap de la Reacció d'Europa. Avui, aquell es troba en el seu palau de Gatxina en qualitat de presoner de la Revolució, i Rússia constitueix l'avantguarda del moviment revolucionari d'Europa.

"La tasca del *Manifest del Partit Comunista* era la proclamació de la ruïna imminent i ineludible de l'actual propietat burgesa. A Rússia, però, trobem la meitat més gran de la terra en propietat comunal dels pagesos, costat per costat de l'organització capitalista que es desenvolupa febrilment, i de la propietat rústica burgesa que tot just està en vies de formació.

ªAra bé; cal preguntar-se: ¿La comunitat pagesa russa pot passar directament d'aquesta forma, en realitat ja molt degenerada, de la primitiva propietat comunal de la terra, a una forma comunista superior de la propietat rústica, o bé cal que passi primer pel mateix procés de dissolució que es presenta en l'evolució històrica de l'Occident?

ªL'única resposta possible avui a aquesta pregunta és la següent: Si la Revolució russa esdevé el senyal d'una revolució obrera a l'Occident, de manera que totes dues es complementin recíprocament, l'actual propietat comunal de Rússia pot servir de punt de partida per a un desenllaç comunista.

Londres, 21 de gener del 1882

Karl Marx, Friedrich Engels

Devers la mateixa època va aparèixer a Ginebra una nova traducció polonesa: *Manifest Komunistyczny*

A més a més, n'ha sortit una nova traducció danesa a la *Socialdemokratisk Bibliothek*, Kjöbenhavn 1885. És llàstima que no sigui completa del tot; hi han estat deixats de banda alguns punts que semblen haver presentat dificultats al traductor, i, altrament, hom hi remarca també en alguns llocs indicis de negligència, els quals resulten més desagradables encara quan hom veu, pel

treball, que amb una mica més de cura el traductor hauria pogut fer una cosa excel·lent.

El 1886 va sortir a *Le Socialiste* de París, una nova traducció al francès; és la millor publicada fins ara.

El mateix any, a partir d'aquesta traducció francesa, hom en publicà una versió espanyola, primer en *El Socialista* de Madrid, i després en forma d'opuscle: *Manifiesto del Partido Comunista*, por Carlos Marx y F. Engels, Madrid, Administración de *El Socialista*, Hernán Cortés, 8.

A títol de curiositat esmentaré també que el 1887 va ésser ofert a un editor de Constantinoble el manuscrit d'una traducció a l'armeni; el bon home, però, no es va veure amb cor per publicar res on figurés el nom de Marx, i li va semblar que valia més que el traductor en fes l'edició pel seu propi compte, però la proposició no fou acceptada.

Després d'haver-se reimprès diverses vegades a Londres, adés l'una, adés l'altra, les traduccions americanes, més o menys inexactes, va aparèixer a l'últim una traducció autèntica l'any 1888. És deguda al meu amic Samuel Moore, i abans d'imprimir-la l'hem revisada tots dos plegats. El títol diu: *Manifiesto of the Communist Party*, by Karl Marx and Frederick Engels, Authorized English Translation, edited and annotated by Frederick Engels, 1888, London. William Reves, 185 Fleet St. E. C. Algunes de les notes que hi figuren les he incorporades a la present edició.

El Manifest ha tingut una vida peculiar. Salutad amb entusiasme en el moment de la seva aparició, per l'avantguarda, aleshores nombrosa, del socialisme científic (com ho demostren les traduccions que hem esmentat en el primer prefaci), aviat es va veure relegat a segon terme gràcies a la reacció iniciada amb el fracàs dels treballadors de París el juny del 1848, i finalment proscrit i bandejat "oficialment", en virtut de la condemna dels comunistes de Colònia el novembre del 1852. Amb la desaparició de l'escena pública del moviment obrer iniciat en la Revolució de febrer, el Manifest passà també a segon pla.

Quan la classe obrera d'Europa es va haver refet a bastament per una nova embranzida contra el poder de les classes dominants, sorgí l'Associació Internacional dels Treballadors. Aquesta associació tenia per missió de fondre en un gran cos d'exèrcit tot l'obrerisme combatiu d'Europa i Amèrica. D'aquí ve que no li fos possible de partir dels principis exposats en el Manifest. Li calgué tenir un programa que no tanqués la porta a les Trade Unions angleses, als proudhonians francesos, belgues, italians i espanyols i als lassallians alemanys [4]. Aquest programa –és a dir, les bases per als estatuts de la Internacional– va ésser redactat per Marx, amb una mestria reconeguda àdhuc per Bakunin i els anarquistes. Per a la victòria definitiva dels postulats sustentats en el Manifest, Marx es refiava únicament i exclusivament del perfeccionament intel·lectual de la classe obrera el qual havia d'ésser necessàriament una resultant de l'acció conjunta i de la discussió. Els esdeveniments i vicissituds de la lluita contra el capital –les derrotes, més encara que no pas els èxits– no podrien deixar de palesar als lluitadors la insuficiència de llurs panacees actuals i de fer més assequible a llurs cervells un examen aprofundit de les veritables condicions de l'emancipació dels treballadors. I Marx tenia raó. La classe obrera del 1874, quan la dissolució de

la Internacional, era molt diferent de com havia estat la del 1864, llavors de la seva fundació. El proudhonisme dels països llatins i el lassallisme específicament germànic eren a les acaballes, i les aleshores ultraconservadores Trade Unions angleses i tot s'anaven acostant a aquell moment en què, el 1887, el president de llur Congrés de Swansea pogué dir en nom d'elles: "El socialisme continental ja ha deixat d'ésser un espantall per a nosaltres". Però ja el 1887 el socialisme continental es reduïa gairebé a la teoria proclamada en el Manifest. Heus aquí per què, fins a un cert punt, la història del Manifest reflecteix la història del moviment obrer contemporani a partir del 1848. En l'actualitat és, sens dubte, el producte més difós i més internacional de tota la literatura socialista i el programa comú de molts milions de treballadors de tots els països, des de la Sibèria fins a Califòrnia.

I no obstant, quan va aparèixer, no ens hauríem pas permès de donar-li el qualificatiu de Manifest socialista. El 1847 hom entenia per socialistes dues menes d'individus. D'una banda, els partidaris dels diferents sistemes utòpics, especialment els owenistes d'Anglaterra i els fourieristes de França, els quals – tant els uns com els altres– havien quedat reduïts, ja aleshores, a simples sectes que anaven agonitzant a poc a poc. D'altra banda, la més gran varietat de "curanderos" socials que, amb llurs panacees i amb tota llei de pal·liatiu, volien obviar els inconvenients socials sense lesionar ni poc ni molt el capital i el profit. En tots dos casos, gent que es trobaven al marge del moviment obrer i que més aviat cercaven suport prop de les classes "cultes". En cavi, aquella fracció dels treballadors que, convençuts de la insuficiència de les revolucions purament polítiques, reclamaven una transformació radical de la societat, aquesta fracció, diem, s'anomenaven llavors comunistes. Es tractava d'un comunisme toscament elaborat només, instintiu tan sols, manta vegada bastant matusser, però era prou poderós per engendrar dos sistemes de comunisme utòpic: a França, el de la Icària de Cabet, i a Alemanya, el de Weitling. El 1847, Socialisme volia dir un moviment burgès; Comunisme, un moviment obrer. El Socialisme tenia, si més no al Continent, accés als salons; el Comunisme era justament tot el contrari. I com que nosaltres, ja aleshores, érem partidaris decidits del criteri que "l'emancipació dels treballadors ha d'ésser necessàriament obra de la classe obrera mateixa", no podíem pas dubtar ni per un instant respecte a l'elecció entre aquestes dues denominacions. De llavors ençà no se'ns ha acudit mai tampoc de modificar-la.

"Proletaris de tots els països, uniu-vos!" Poques veus tan sols respongueren quan, ara fa més de quaranta-dos anys, llançàrem aquestes paraules a la faç del món, la vigília de la primera Revolució de París, en la qual el proletariat es presentà amb les seves pròpies reivindicacions. Però el 28 de setembre de 1864 els proletaris de la major part dels països de l'Europa occidental s'unien per formar l'Associació Internacional dels Treballadors, de gloriosa memòria. Val a dir que la Internacional pròpiament dita només va viure nou anys. Però el moment actual és, fet i fet, el millor testimoni que l'eterna unió dels proletaris de tots els pobles, fundada per ells, perdura encara i viu amb més energia que mai. Perquè avui, quan escric aquestes ratlles, el proletariat d'Europa i d'Amèrica passa revista a les seves forces de combat mobilitzades per primera vegada, i mobilitzades com un exèrcit sota una bandera i amb un objectiu immediat: la jornada normal de treball de vuit hores, proclamada ja el 1866 pel Congrés de la Internacional celebrat a Ginebra, i novament el 1889 pel

Congrés obrer de París, per tal que sigui implantada legalment. I l'espectacle d'aquesta diada farà veure als capitalistes i als terratinents de tots els països que els proletaris de tot arreu estan associats de fet.

Només voldria que Marx fos encara al meu costat, perquè ho veiés amb els seus propis ulls!

Londres, primer de maig del 1890.

Friedrich Engels.

IV. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició polonesa del 1892

La necessitat de fer una reedició de la versió polonesa del Manifest del Partit Comunista requereix d'un comentari.

Abans que tot, el Manifest ha resultat d'ésser, tal i com s'ho proposava, un mitjà per a posar de relleu el desenvolupament de la gran indústria a Europa. Quan a un país, qualsevol que sigui, es desenvolupa la gran indústria, brolla alhora d'entre els obrers industrials el desig d'explicar-se les seves relacions com a classe, com la classe d'aquells qui viuen del treball, amb la classe d'aquells qui viuen de la propietat. En aquestes circumstàncies, les idees socialistes s'estenen entre els treballadors i creix la demanda del *Manifest del Partit Comunista*. Així doncs, el nombre d'exemplars del Manifest que circulen en un idioma donat ens permet d'apreciar força aproximadament no sols les condicions del moviment obrer de classe en aqueix país, sinó també el grau de desenvolupament assolit en ell per la gran indústria.

La necessitat de fer una nova edició en llengua polonesa reflecteix, per tant, el continu procés d'expansió de la indústria a Polònia. No hi pot haver cap dubte sobre la importància d'aquest procés en el decurs dels deu anys haguts des de l'aparició de l'anterior edició. Polònia s'ha esdevingut en una regió industrial a gran escala sota l'ègida de l'Estat rus.

Mentre que a la Rússia pròpiament dita la gran indústria tan sols s'ha anat manifestant esporàdicament (a les costes del golf de Finlàndia, a les províncies centrals de Moscou i Vladímir, al llarg de les costes del Mar Negre i de la Mar d'Azov), la indústria polonesa s'ha concentrat dins els límits d'una àrea concreta, experimentant alhora els avantatges i els inconvenients de la seva situació. Aquests avantatges no passen inadvertits per als fabricants russos; és per això que alcen el crit demanant aranzels protectors contra les mercaderies poloneses, a despit del seu ardent anhel de russificació de Polònia. Els inconvenients (que toquen per igual els industrials polonesos i el Govern rus) rau en la ràpida difusió de les idees socialistes entre els obrers polonesos i en una demanda sense precedent del Manifest del Partit Comunista.

El ràpid desenvolupament de la indústria polonesa (que deixa enrere de bon tros la russa) és una clara prova de les energies vitals inextingibles del poble polonès i una nova garantia de la seva futura renaixença. La creació d'una Polònia forta i independent no interessa tan sols al poble polonès, sinó a tots i cadascun de nosaltres. Sols podrà establir-se una estreta col·laboració entre els obrers tots d'Europa si a cada país el poble és amo de la seva pròpia casa. Les revolucions del 1848 que, tot i que fetes sota la bandera del proletariat, tan sols dugueren els obrers a la lluita per a treure les castanyes del foc a la burgesia, acabaren per imposar, prenent com a instrument a Napoleó i a

Bismark (als enemics de la revolució), la independència d'Itàlia, Alemanya i Hongria. En canvi, a Polònia, que el 1791 va fer per la causa revolucionària més que aquests tres països junts, se la va deixar sola quan el 1863 hagué d'enfrontar-se amb el poder deu cops més gros de Rússia.

La noblesa polonesa ha estat incapaç de mantenir, i ho serà també per a restaurar, la independència de Polònia. La burgesia va sentint-se cada cop menys interessada en aquest assumpte. La independència polonesa tan sols podrà ésser conquerida pel proletariat jove, a les mans del qual és la realització d'aquesta esperança. Vet aquí per què els obrers de l'occident d'Europa no estan pas menys interessats en l'alliberament de Polònia que no els obrers polonesos mateixos.

Londres, 10 de febrer del 1892

Friedrich Engels

V. Prefaci d'en Friedrich Engels a l'edició italiana del 1893

La publicació del *Manifest del Partit Comunista* coincidí (si es que puc expressar-me així) amb el moment en què esclataven les revolucions de Milà i de Berlín, dues revolucions que eren l'alçament de dos pobles: un d'enclavat al bell mig del continent europeu i l'altre ajagut a les ribes de la mar Mediterrània. Fins aleshores, aquests dos pobles, estripats de lluites intestines i guerres civils, havien estat presa fàcil d'opressors estrangers. I de la mateixa manera que Itàlia era subjecta al domini de l'emperador d'Àustria, Alemanya vivia, tot i que aquesta subjecció fos menys patent, sota el jou del Tsar de totes les Rússies.

La revolució del 18 de març emancipà Itàlia i Alemanya alhora que aquest vergonyós estat de coses. Si després, durant el període que va des del 1848 al 1871, aquestes dues grans nacions permeteren que la vella situació fos restaurada, fent fins a cert punt de "traïdores d'elles mateixes", es degué (com digué Karl Marx) que els mateixos que havien inspirat la revolució de 1848 es convertiren, a despit seu en els seus botxins.

La revolució fou arreu obra de les classes treballadores: foren els obrers qui aixecaren les barricades i donaren les seves vides lluitant per la causa. No obstant, tan sols els obrers de París, després d'enderrocar el Govern, tenien la ferma i decidida intenció d'ensorrar amb ell a tot el règim burgès. Però, tot i que posseïen una consciència molt clara de l'antagonisme irreductible que s'alçava entre la seva pròpia classe i la burgesia, el desenvolupament econòmic del país i el desenvolupament intel·lectual de les masses obreres franceses no havien assolit encara el nivell necessari perquè pogués triomfar una revolució socialista. Per això, finalment, els fruits de la revolució caigueren als braços de la classe capitalista. En d'altres països com a Itàlia, Àustria i Alemanya, els obrers es limitaren des del primer moment de la revolució a ajudar la burgesia a prendre el Poder. A cadascun d'aquests països el govern de la burgesia tan sols podia triomfar sota la condició de la independència nacional. Així s'explica que les revolucions de l'any 1848 conduïren inevitablement a la unificació dels pobles dins de les fronteres nacionals i a la seva emancipació del jou estranger, condicions que, fins aleshores, no havien gaudit. Aquestes condicions són avui realitat a Itàlia, a Alemanya i a Hongria. I a aquests països seguirà Polònia quan l'hora arribi.

Encara que les revolucions de 1848 no tenien caràcter socialista, prepararen, malgrat tot, el terreny per a l'adveniment de la revolució del socialisme. Gràcies al poderós impuls que aquestes revolucions imprimiren a la gran producció en tots els països, la societat burgesa ha anat creant durant els darrers quaranta-cinc anys un vast, unit i potent proletariat, engendrant amb ell –com diu el *Manifest del Partit Comunista*– els seus propis enterradors. La unificació internacional del proletariat no haguera estat possible, ni la col·laboració sòbria i deliberada d'aquests països en la consecució de fins generals, si abans no hagueren conquerit la unitat i la independència nacionals, si haguessin romàs dins l'aïllament.

Provem de representar-nos, si podem, el paper que haguessin fet els obrers italians, hongaresos, alemanys, polonesos i russos lluitant per la seva unió internacional sota les condicions polítiques que prevalien cap al 1848.

Les batalles renyides el 48 no foren, doncs, renyides en va. Ni han estat viscuts tampoc en va els quaranta-cinc anys que ens separen de l'època revolucionària. Els fruits d'aquells dies comencen a madurar, i faig vots perquè la publicació d'aquesta traducció italiana del Manifest sigui herald del triomf del proletariat italià, com la publicació del text primitiu ho fou de la revolució internacional.

El Manifest fa l'homenatge degut als serveis revolucionaris prestats en d'altres temps pel capitalisme. Itàlia fou la primera nació que es convertí en país capitalista. L'ocàs de l'Edat Mitjana feudalista i l'albada de l'època capitalista contemporània veieren aparèixer a escena una figura gegantina. En Dante fou alhora el darrer poeta de l'Edat Mitjana i el primer poeta de l'era nova. Avui, com al 1300, s'alça a l'horitzó un nova època. Donarà Itàlia al món un altre Dante, capaç de cantar el naixement de la nova era, de l'era proletària?

Londres, 1 de febrer del 1893

Friedrich Engels

[1] Seguint el costum alemany, els autors, en parlar d'Amèrica, es refereixen sempre als Estats Units. –Nota del Traductor.

[2] A aquesta idea –dic en el prefaci de la traducció anglesa–, que, al meu entendre, està cridada a representar per a les ciències històriques el mateix progrés que la teoria de Darwin ha representat per a les Ciències Naturals; a aquesta idea hem arribat paulatinament tots dos uns quants anys abans del 1845. El meu llibre *Situació de la classe obrera a Anglaterra* demostra fins a quin punt jo havia avançat independentment en aquest sentit. De totes maneres, quan, a la primavera del 1845, vaig trobar Marx a Brusel·les, ell l'havia elaborada per complet, i me l'exposà en termes gairebé tan clars com els que he emprat per a resumir-la més amunt.

[3] *La Campana*, periòdic fundat i dirigit pel propi Bakunin i que es publicava a Londres –N. del T.

[4] Davant nostre, Lassalle es va declarar sempre personalment "deixeble de Marx", i com a tal es mantingué, evidentment, en el terreny del Manifest. Ben altrament d'aquells partidaris seus que no anaren més enllà de la seva proposició de cooperatives de producció amb crèdit de l'Estat i que dividien

tota la classe obrera en subvencionats i no subvencionats per l'Estat. -N. de l'A.

Manifest del Partit Comunista

Un fantasma –el fantasma del Comunisme– plana damunt d'Europa. Totes les potències de la vella Europa, el Papa i el Tsar, Metternich i Guizot, radicals francesos i policies alemanys, s'han coalitzat en una guerra santa contra aquest espectres.

¿On és el partit d'oposició que no ha estat titllat de comunista per part dels seus adversaris que ocupaven el Poder? ¿On és el partit d'oposició que no ha llançat l'estigmatitzant retret del Comunisme als individus més avançats de l'oposició, així com als seus adversaris reaccionaris?

D'aquest fet es desprenen dues conseqüències:

—El Comunisme ja és reconegut com una potència per totes les potències d'Europa.

—Ja és hora que els comunistes exposin públicament llurs opinions davant de tot el món, llurs fins i llurs tendències, i oposin un manifest del Partit mateix a la faula del fantasma del Comunisme.

Amb aquest fi, els comunistes de les més diverses nacionalitats s'han reunit a Londres i han redactat el següent Manifest, que serà publicat en anglès, francès, alemany, italià, flamenc i danès.

I. Burgesos i proletaris

La història de tota la Societat fins ara [1] és la història de lluites de classes.

Home lliure i esclau, patrici i plebeu, senyor i vassall, amo i fadrí, en una paraula, opressors i oprimits, han estat en un antagonisme constant, han sostingut una lluita ininterrompuda, adés dissimulada, adés franca, una lluita que acabava cada vegada amb una transformació revolucionària de tota la Societat o amb la destrucció comuna de les classes en lluita.

En les primeres èpoques de la Història trobem gairebé pertot arreu una estructuració completa de la Societat en castes diferents, en una variada gradació de les posicions socials. En l'antiga Roma tenim patricis, cavallers, plebeus i esclaus; en l'Edat Mitjana, senyors feudals, vassalls, menestrals, fadrins i serfs; i ultra això noves gradacions particulars en cadascuna d'aquestes classes.

La moderna societat burgesa, sorgida de la destrucció de la societat feudal, no ha abolit els antagonismes de classe. No ha fet més que establir, en lloc de les velles, noves classes, noves condicions d'opressió, noves formes de lluita. La nostra època –l'època de la burgesia– es caracteritza, però, pel fet d'haver simplificat els antagonismes de classe. Com més va, la Societat es divideix més en dos grans camps enemics, en dues grans classes directament oposades l'una a l'altra: burgesia i proletariat.

Dels serfs de l'Edat Mitjana sorgiren els ciutadans lliures de les primeres ciutats; a partir d'aquesta classe de ciutadans es desenvoluparen els primers elements constitutius de la burgesia.

El descobriment d'Amèrica i la circumnavegació de l'Àfrica crearen un nou terreny a la burgesia naixent. Els mercats de les Índies orientals i de la Xina, la colonització d'Amèrica, l'intercanvi amb les colònies i, sobretot, l'augment dels mitjans de canvi i de les mercaderies, van donar al comerç, a la navegació i a la indústria un impuls no conegut mai i, en conseqüència, imprimiren una ràpida evolució a l'element revolucionari de la societat feudal en descomposició.

El sistema d'explotació de la indústria, fins aleshores feudal o gremial, era ja insuficient per a les necessitats creixents dels nous mercats. La manufactura en va ésser el substitut. Els artesans foren arraconats per la nova classe mitja industrial; la divisió del treball entre els diferents gremis va desaparèixer davant la divisió del treball en cadascun dels mateixos tallers.

Però és que a mesura que anaven creixent els mercats, anaven augmentant les necessitats. La manufactura va acabar per resultar també insuficient. Llavors, el vapor i la maquinària van revolucionar la producció industrial. La manufactura va ésser substituïda per la gran indústria moderna i la classe mitjana industrial es va veure reemplaçada pels milionaris industrials, pels caps de veritables exèrcits industrials, pels burgesos moderns.

La gran indústria ha creat el mercat mundial, preparat per la descoberta d'Amèrica. El mercat mundial ha donat unes proporcions immenses al comerç, a la navegació i a les comunicacions terrestres. Aquest desenvolupament ha provocat, al seu torn, una expansió de la indústria; en la mateixa mesura que s'estenien la indústria, el comerç, la navegació i els ferrocarrils, en aquesta mateixa mesura es desenvolupava la burgesia, augmentava els seus capitals i arraconava a segon terme les classes deixades per l'Edat Mitjana.

Veiem, doncs, que la moderna burgesia és el producte d'un llarg procés evolutiu, d'un seguit de revolucions de les formes de producció i de comunicació.

Cadascuna de les etapes de l'evolució de la burgesia ha anat acompanyada d'un procés polític correlatiu. Classe oprimida sota el domini dels senyors feudals, associació armada i governant-se autonòmicament en els Municipis [2], adés república municipal independent, adés tercer braç tributari de la monarquia; després, en l'època de la manufactura, contrapès de la noblesa en la monarquia representativa o en l'absoluta; base fonamental, sobretot, de les grans monarquies, arriba a la fi, des que s'implanta la gran indústria i el mercat mundial, al domini polític exclusiu en el modern Estat representatiu. El poder modern de l'Estat no és més que un Comitè que administra els afers a tota la classe burgesa.

La burgesia ha tingut en la Història un paper altament revolucionari.

Allà on ha pogut arribar a dominar, la burgesia ha destruït totes les idíl·liques relacions feudals i patriarcals. Ha trencat sense pietat els multicolors lligams que unien els homes amb llurs superiors naturals i ha reduït els vincles entre home i home al simple interès, a l'insensible "pagament en diner" Ha ofegat en

les aigües glacials del càlcul egoista la sagrada esgarrifança de l'èxtasi religiós, de l'exaltació cavalleresca i de la tendresa del menestral. Ha convertit la dignitat personal en una valor de canvi, i ha reemplaçat les innombrables llibertats, ben merescudes i reconegudes documentalment, per una despietada llibertat de comerç. En pocs mots: ha substituït l'explotació velada per il·lusions polítiques i religioses per l'explotació franca, descarnada, directa i brutal.

La burgesia ha despul·lat de llur aparença sagrada totes les activitats fins aleshores respectables i considerades amb religiosa temor. El metge, el jurista, el clergue, el poeta, l'home de ciència, els ha convertits en els seus assalariats.

La burgesia ha esquinçat el vel de sentimentalitat i de tendresa de les relacions familiars i les ha reduïdes a pures relacions pecuniàries.

La burgesia ha revelat com la brutal manifestació de la força, que la reacció admira tant en l'Edat Mitjana, troba el seu complement adient en la més indolent ociositat. Ella és la qui ha posat de manifest allò que és capaç de realitzar l'activitat dels homes. Ha creat meravelles completament diferents de les piràmides d'Egipte, dels aqüeductes romans i de les catedrals gòtiques; ha dut a cap expedicions totalment diferents de les emigracions dels pobles i de les croades.

La burgesia no pot existir sense revolucionar constantment els instruments de producció, és a dir, les condicions de producció, o sigui, totes les condicions socials. En canvi, el manteniment inalterable de l'antiga forma de producció era la condició de l'existència de totes les classes industrials anteriors. La revolució permanent de la producció, la commoció ininterrompuda de tots els estaments socials, l'eterna inseguretat i l'etern moviment caracteritzen l'època burgesa en relació a totes les altres. Tots els estats de coses sòlids i recoberts de pàtina es dissipen amb llur reguitzell de concepcions i nocions antigues i venerades; i tots els de neoformació envelleixen abans no puguin consolidar-se. Tot allò que és fix i estable és volatilitzat, tot allò que és sagrat és profanat, i els homes acaben per veure's obligats a contemplar amb ulls esbalaïts llur situació social i llurs relacions mútues.

La necessitat d'un mercat incessantment més extens per als seus productes escampa la burgesia per tot el món. Li cal establir-se a tot arreu, introduir-se i crear-se relacions pertot arreu.

Gràcies a l'explotació del mercat mundial per part d'ella, la burgesia ha donat un caràcter cosmopolita a la producció i al consum de tots els països. Amb gran desolació dels reaccionaris, ha arrencat la indústria del seu terreny purament nacional. Les primitives indústries nacionals han estat anihilades, i encara són anihilades diàriament. Són suplantades per noves indústries la introducció de les quals esdevé un problema de vida o mort per a totes les nacions civilitzades; per indústries que ja no elaboren pas primeres matèries indígenes, sinó matèries primeres procedents de les zones més allunyades i els productes de fabricació de les quals no sols són consumits en el mateix país, sinó en tots els continents alhora. En el lloc de les velles necessitats, satisfetes pels productes nacionals, se'n presenten de noves que exigeixen per a llur satisfacció els productes de les contrades i els climes més llunyans. En el lloc des antics autocontentament i isolament nacionals, sorgeix el tràfic universal i

una interdependència universal de les nacions. I el que passa en la producció material, s'esdevé també en la intel·lectual. Les produccions intel·lectuals de cadascuna de les nacions es converteixen en propietat comuna de totes elles. L'estretor i l'exclusivisme nacionals es fan cada dia més impossibles, i amb les nombroses literatures locals i nacionals en forma una literatura mundial.

Mitjançant el ràpid perfeccionament de tots els instruments de producció i gràcies a les comunicacions infinitament facilitades, la burgesia arrossega també cap a la civilització àdhuc les nacions bàrbares. El bon preu de les seves mercaderies és l'artilleria pesada amb què bombardeja els fonaments de totes les muralles de la Xina i amb què obliga a capitular la xenofòbia més aferrissada dels bàrbars. Obliga totes les nacions, si no volen sucumbir, a adoptar el mètode de producció de la burgesia, les obliga a introduir a casa seva mateix l'anomenada civilització, és a dir, a esdevenir burgeses. En una paraula: crea un món a imatge seva.

La burgesia ha sotmès el camp a domini de la ciutat. Ha creat ciutats enormes, ha augmentat en un grau extraordinari el nombre de la població urbana en relació a la rural, i, d'aquesta manera, ha arrencat una part important de la població a l'idiotisme de la vida del camp. De la mateixa manera que ha posat el camp sota la dependència de la ciutat, ha sotmès els pobles bàrbars i semibàrbars als civilitzats; la població camperola a la població burgesa, i l'Orient a Occident.

La burgesia suprimeix progressivament la dispersió dels mitjans de producció, de la propietat i de la població. Ha aglomerat les poblacions, ha centralitzat els mitjans de producció i ha concentrat la propietat en poques mans. La conseqüència inevitable d'aquest estat de coses ha estat la centralització política. Províncies independents, gairebé confederades només, amb interessos, lleis, governs i duanes diferents, han estat englobades en una sola nació, un sol govern, una sola llei, un sol interès nacional de classe i una sola línia duanera.

La burgesia, en el seu domini de classe amb prou feines centenari, ha creat forces productives més formidables i més colossals que totes les generacions pretèrites plegades. Submissió de les forces de la Natura, maquinària, aplicació de la Química a la Indústria i l'Agricultura, navegació a vapor, ferrocarrils, telègrafs elèctrics, rompuda i conreu de continents enters, canalització de rius per tal de fer-los navegables, pobles sencers que sorgeixen de la terra com per art d'encantament –quin dels segles passats hauria pogut sospitar que unes forces productives semblants dormien en el si del treball social?

Hem vist, doncs, que els mitjans de producció i de canvi, damunt la base dels quals s'ha anat formant la burgesia, varen ésser engendrats per la societat feudal. En una certa etapa de l'evolució d'aquests mitjans de producció i de canvi, les condicions en què produïa i traficava la societat feudal i l'organització feudal de l'agricultura i la manufactura, en pocs mots: el règim de propietat feudal, deixaren de correspondre a les forces productores ja desenvolupades. Obstaculitzaven la producció en comptes d'accelerar-la. Es transformaven en altres tantes traves. Calia trencar-les, aquestes traves, i hom les trencà.

l lloc d'elles fou ocupat per la lliure concurrència amb la seva escaient constitució social política i amb la dominació política i econòmica de la classe burgesa.

Davant els nostres ulls s'està produint un moviment semblant. El règim burgès de producció i de canvi, el règim burgès de propietat, la moderna societat burgesa, que ha fet brollar com per art de màgia uns mitjans de producció i de comunicació tan prodigiosos, s'assembla al bruixot impotent per a dominar ja els poders infernals que ell mateix ha conjurat. Fa uns quants decennis que la història de la indústria i el comerç no és altra cosa sinó la història de la revolta de les forces productores modernes contra les modernes condicions de producció i contra el règim de propietat que són les condicions d'existència i de domini de la burgesia. N'hi ha prou amb esmentar les crisis comercials les quals, amb llur rotació periòdica, posen en perill, com més va d'una manera més amenaçadora, l'existència de tota la societat burgesa. Normalment, en aquestes crisis comercials són destruïts no tan sols una part dels productes elaborats, sinó també una part de les forces productores ja creades. En les crisis esclata una epidèmia social que, en totes les èpoques passades, hauria semblat una absurditat: l'epidèmia de la sobreproducció. Tot d'un plegat, la Societat es troba reintegrada a un estat de barbàrie momentània; fa l'efecte com si una fam o una guerra universal d'extermini, li haguessin retallat tots els elements de subsistència; la indústria i el comerç semblen anorreats. I tot plegat, per què? Perquè la Societat posseeix massa mitjans de subsistència; massa indústria i massa comerç. Les forces productores que té a la seva disposició ja no serveixen d'estímul al règim burgès de propietat; al contrari, s'han tornat massa poderoses per a aquest règim que les entrebanca; i tan bon punt aquestes forces superen aquests entrebancs, desorganitzen tota la societat burgesa i amenacen l'existència de la propietat burgesa. El règim burgès ha esdevingut massa estret per a contenir la riquesa que ell mateix ha engendrat. De quin mitjà es val la burgesia per superar aquestes crisis? D'una banda, mitjançant la destrucció forçada d'una massa de forces productores; d'altra banda, conquerint nous mercats i explotant amb més perfecció els antics. De quina manera, doncs? Preparant crisis més universals i més formidables i restringint els mitjans per a prevenir-les.

Les armes amb què la burgesia ha ensorrat el feudalisme es giren ara contra ella mateixa.

Però la burgesia no tan sols ha forjat les armes que li seran mortals, ha engendrat també els homes que les han de manejar: els moderns treballadors, els proletaris.

A mesura que evoluciona la burgesia, és a dir, el capital, creix paral·lelament el proletariat, la classe dels obrers moderns, els quals només viuen mentre que troben feina, i només en troben a condició que llur treball faci créixer el capital. Aquests obrers, obligats a vendre's cada dia, són una mercaderia com qualsevol altre article comercial, i d'aquí ve que estiguin sotmesos igualment a totes les contingències de la competència i a totes les oscil·lacions del mercat.

Gràcies a la difusió de la maquinària i a la divisió del treball, la feina dels proletaris ha perdut tot el seu caràcter independent i, correlativament, tot atractiu per al treballador. Aquest esdevé un simple accessori de la màquina,

del qual hom demana només la maniobra més senzilla, més monòtona i més fàcil d'aprendre. Per tant, les despeses que origina el treballador es redueixen gairebé exclusivament als mitjans de subsistència que necessita per a la seva conservació i la perpetuació de la seva raça. El preu d'una mercaderia –el del treball, doncs, també– és igual, però, a les despeses de producció. Així doncs, el salari baixa en la mateixa mesura que esdevé desagradable el treball. Encara més. A mesura que la maquinària i la divisió del treball creixen, creix paral·lelament la suma d'aquest darrer, ja sia augmentant les hores de treball, augmentant la feina exigida en un temps donat, accelerant la velocitat de les màquines, etc.

La indústria moderna ha convertit el petit obrador del patriarcal menestral en la gran fàbrica de l'industrial capitalista. Masses d'obrers, amuntegades en la fàbrica, són organitzades militarment. Com si fossin vulgars soldats industrials, són col·locats sota la vigilància d'una jerarquia d'oficials i sots-oficials. No són merament servidors de la classe capitalista; estan sotmesos cada dia, cada hora, al jou de la màquina, de l'encarregat i, sobretot, de cadascun dels burgesos. Aquest despotisme és tant més rebaixant, més odiós i més revoltant, com més públicament proclama que la seva única finalitat és el guany.

Com més habilitat i menys vigoria exigeix el treball manual, és a dir, com més progressa la indústria moderna, més suplantat és el treball dels homes pel de les dones i els nens. Les diferències de sexe i edat ja han perdut llur significació social per a la classe treballadora. Ara només hi ha instruments de treball que tenen un cost proporcional a llur edat i llur sexe.

Un cop el treballador ha estat sotmès a l'explotació del fabricant, de manera que ha rebut el seu salari en diner comptant, llavors cauen damunt seu els altres elements integrants de la burgesia: el propietari de la casa, l'adroguer, el prestamista, etc.

Els antics estaments menestrals –petits industrials, comerciants i rendistes, artesans i pagesos–, totes aquestes classes van a parar dins el proletariat; en part, perquè llur petit capital és insuficient per a l'explotació de la gran indústria i ha de sucumbir davant la competència dels grans capitalistes, i en part, perquè llur habilitat és desvalorada per les noves forces de producció. Per això el proletariat es recluta en totes les classes de la població.

El proletariat recorre diverses etapes en la seva evolució. La seva lluita contra la burgesia comença amb la seva existència.

Al principi els obrers lluiten individualment; després, els treballadors d'una fàbrica; acabat, els treballadors d'un mateix ram dins una mateixa localitat, contra cadascun dels burgesos que els exploten directament. No es limiten pas a dirigir llurs atacs contra el sistema de producció, els dirigeixen contra els instruments de producció mateix; destrueixen les mercaderies forasteres que els fan la competència, fan malbé les màquines, calen foc a les fàbriques, cerquen de reconquerir la posició perduda del treballador medieval.

En aquesta etapa, els obrers formen una massa disseminada per tot el país i esmicolada per la concurrència. La cohesió massiva dels obrers no és encara la conseqüència de llur pròpia associació, sinó el resultat de l'associació de la burgesia, la qual, per tal d'assolir els seus objectius polítics, té necessitat de

posar en moviment tot el proletariat, i que, de moment, encara pot fer-ho. En aquesta etapa, doncs, els proletaris combaten, no pas contra llurs enemics, sinó contra els enemics de llurs enemics: els residus de la monarquia absoluta, els propietaris rurals, els burgesos no industrials, els petits burgesos. Així, tot el moviment històric està concentrat en mans de la burgesia, cada victòria obtinguda d'aquesta manera és una victòria de la burgesia.

Però a mesura que va creixent la indústria, el proletariat no es limita a augmentar; es concentra en masses més grans, la seva força creix i ell en té més esment. Els interessos i les condicions de vida s'igualen cada cop més dins el proletariat, a mesura que la màquina va esborrant paulatinament les diferències en el treball i a mesura que el salari va reduint-se gairebé pertot arreu a un nivell igualment baix. La creixent concurrència dels burgesos entre ells i les crisis comercials que en resulten fan cada vegada més fluctuant el salari de l'obrer; el perfeccionament incessant de la maquinària, que com més va pren una evolució més ràpida, fa cada dia més insegura la posició social del treballador; les col·lisions isolades entre l'obrer i el burgès adopten cada cop més el caràcter de col·lisions entre dues classes. Per això els obrers comencen a formar coalicions contra els burgesos; tots ells s'ajunten a fi de conservar llur salari. Fins i tot funden associacions permanents, a fi i efecte de no estar desprevinguts per a les revoltes ocasionals. De tant en tant la lluita esclata en forma de motí.

A vegades triomfen els obrers, però d'una manera passatgera tan sols. El veritable resultat de llurs lluites no és pas l'èxit immediat, sinó la unió dels treballadors, que pren un increment incessant. Aquesta unió, l'estimulen els creixents mitjans de comunicació, producte de la gran indústria, els quals estableixen un intercanvi entre els treballadors de diverses localitats. Ara bé; no n'hi ha pas prou amb aquest intercanvi per a centralitzar en una lluita nacional, en una lluita de classes, les nombroses lluites locals de caràcter universalment igual. Tota lluita de classes és, després de tot, una lluita política. I la unió, per a arribar a la qual els homes de l'Edat Mitjana, amb llurs camins veïnals, necessitaven segles enters, els proletaris moderns, amb els ferrocarrils, la duen a terme en pocs anys.

Aquesta organització dels proletaris en classe, i per consegüent en partit polític, es destrueix a cada moment degut a la concurrència entre els propis obrers. Cada vegada, però, rebrota amb més força, més sòlida i més puixant. Obliga a reconèixer en forma de lleis els interessos peculiars dels treballadors, bo i aprofitant-se de les divisions intestines de la burgesia. Així, per exemple, la llei de les deu hores a Anglaterra.

Les col·lisions de la vella societat, sobretot, afavoreixen de manera diversa el procés evolutiu del proletariat. La burgesia es troba en perpètua lluita: al començament, contra l'aristocràcia; després, contra les mateixes fraccions de la burgesia els interessos de les quals estan pugna amb el progrés de la indústria; sempre, contra la burgesia de tots els països estrangers. En totes aqueixes lluites es veu obligada a acudir al proletariat, a reclamar-ne el concurs i, d'aquesta manera, a arrossegar-lo al moviment polític. Forneix, doncs, al proletariat els elements de la seva pròpia formació, ço és: les armes contra ella mateixa.

A més a més, com hem vist, gràcies als progressos de la indústria, fraccions enteres de la classe dominant són precipitades dins el proletariat, o, si més no, veuen amenaçades llurs condicions d'existència. Aquestes fraccions aporten també al proletariat un bon contingent d'elements de formació.

Finalment, en el període en què la lluita de classes s'atansa al desenllaç, el procés de dissolució en el si de la classe dominant, en el si de tota la vella societat, pren un caràcter tan violent i tan agut, que una petita part de la classe dominant es separa d'aquesta i s'ajunta a la classe revolucionària, a la classe que porta l'esdevenidor a les mans. Per això, de la mateixa manera que en temps passats una part de la noblesa va passar-se a la burgesia, ara una part de la burgesia es passa al proletariat, assenyaladament una part dels ideòlegs burgesos, els quals, a força de treballar, han arribat a comprendre teòricament la totalitat del moviment de la Història.

De totes les classes que en el moment present es troben enfront de la burgesia, únicament el proletariat és la classe positivament revolucionària. Les altres classes són destruïdes i enfonsades per la gran indústria, i el proletariat n'és el producte més genuí.

Les classes mitjanes: petits industrials, petits comerciants, artesans, pagesos, combaten la burgesia a fi d'assegurar-se, com a tal classe, llur existència davant la ruïna. Així doncs, no són pas revolucionaris, sinó conservadors. Encara més; són reaccionaris: tracten de fer recular la roda de la Història. Si són revolucionaris és perquè veuen imminent llur pas cap al proletariat; no pas perquè defensin llurs interessos actuals, sinó els futurs, i abandonen llur propi punt d'albir per col·locar-se en el del proletariat.

La púrria del proletariat[3], aquesta podridura passiva de les capes més baixes de la vella societat, és arrossegada de tant en tant al moviment per una revolució proletària; no obstant, d'acord amb tota la seva situació dins la societat, sempre estarà a punt per deixar-se subornar per les maniobres reaccionàries.

Les condicions d'existència de la vella societat ja estan destruïdes dins les condicions d'existència del proletariat. El proletari és indigent; les seves relacions envers la dona i els fills no tenen res de comú amb les relacions familiars burgeses; el treball industrial modern, la seva moderna submissió al jou del capital, tant a Anglaterra, com a França, a Amèrica, a Alemanya, li ha llevat tot caràcter nacional. Les lleis, la moral, la religió són per a ell altres tants prejudicis burgesos, darrera els quals s'amaguen altres tants interessos burgesos.

Totes les classes precedents que conqueriren el poder van intentar d'assegurar llur posició social ja adquirida, sotmetent la Societat sencera a les condicions de llur guany. Els proletaris només poden apoderar-se de les forces productores socials a condició d'abolir llur peculiar forma d'apropiació fins ara i, per consegüent, totes les formes d'apropiació fins al moment present. Els proletaris no tenen res d'ells a assegurar: han de destruir totes les seguretats i garanties privades fins a l'actualitat.

Tots els moviments fins al moment present han estat moviment de minories o en interès de minories. El moviment proletari és el moviment independent de la immensa majoria en interès de la immensa majoria. El proletariat, la capa

més ínfima de la societat actual, no pot redreçar-se, no pot enlairar-se sense fer saltar tota la superestructura de les capes que formen la societat oficial.

Per bé que no pas en el fons, en la forma, la lluita del proletariat contra la burgesia és d'antuvi una lluita nacional. Naturalment, el proletariat de cada país en particular ha d'acabar primer amb la pròpia burgesia. Tot exposant les fases més generals de l'evolució del proletariat hem resseguit la guerra civil, més o menys encoberta, de la societat actual, fins al punt en què esclata en forma de revolució declarada i en què el proletariat assenta els fonaments del seu domini gràcies a l'enderrocament violent de la burgesia.

Ja hem vist que totes les societats anteriors tenien com a base l'antagonisme entre les classes opressores i les oprimides. Ara, que, per poder oprimir una classe, cal que hom li assegurí unes condicions dins les quals es pugui guanyar si més no la seva servil existència. El serf ha pogut esdevenir en plena servitud membre del municipi, de la mateixa manera que el menestral ha pogut passar a burgès sota el jou de l'absolutisme feudal. L'obrer modern, en canvi, en lloc d'enlairar-se amb el progrés de la indústria, cada vegada s'enfonsa més avall per sota de les condicions de la seva pròpia classe. El treballador esdevé pobre, i el pauperisme creix en proporció més ràpida encara que la població i la riquesa. És evident, doncs, que la burgesia és incapaç de seguir essent encara per molt temps la classe dominant i d'imposar a la societat, com a llei reguladora, les condicions d'existència de la seva classe. Està incapacitada per dominar, perquè no és capaç d'assegurar al seu esclau la pròpia existència dins l'esclavitud a què el té sotmès; perquè es veu forçada a deixar-lo en comptes de fer-se alimentar per ell. La societat no pot viure més sota d'ella, ço és: la seva existència ja és incompatible amb la societat.

La condició essencial de l'existència i el predomini de la classe burgesa és l'acumulació de la riquesa en mans de particulars, la formació i increment del capital, i la condició del capital és el treball assalariat. El treball assalariat es basa exclusivament en la concurrència dels treballadors entre ells. El progrés de la indústria, l'agent involuntari i passiu del qual és la burgesia, reemplaça l'isolament dels obrers, degut a la concurrència, per llur unió revolucionària mitjançant l'associació. Amb el desenvolupament de la gran indústria són remoguts, doncs, sota els peus mateixos de la burgesia els fonaments damunt els quals aquesta produeix i s'apropia els productes. La burgesia produeix sobretot els seus propis enterradors. La seva ensorrada i el triomf del proletariat són igualment ineluctables.

II. Proletaris i comunistes

Quines relacions hi ha entre els comunistes i els proletaris en general?

El comunistes no són pas un partit especial en relació als altres partits obrers.

No tenen pas cap interès diferent del interessos de tot el proletariat.

No afirmen pas principis particulars d'acord amb els quals vulguin modelar el moviment proletari.

Els comunistes es distingeixen únicament dels altres partits proletaris perquè, d'una banda, en les distintes lluites proletàries nacionals posen de relleu i valoren els interessos comuns al proletariat sencer i independents de la nacionalitat, i d'altra banda perquè, en les diverses etapes evolutives

recorregudes per la lluita entre el proletariat i la burgesia, representen sempre l'interès del moviment total.

Els comunistes són, doncs, pràcticament la fracció més decidida i més avançada dels partits obrers de tots els països; teòricament tenen per endavant, enfront la restant massa del proletariat, la visió de les condicions, la marxa i els resultats del moviment proletari.

L'objectiu immediat dels comunistes és el mateix que el de la resta dels partits proletaris: constitució del proletariat en classe, ensorrament de la dominació burgesa i conquesta del poder polític per part del proletariat.

Els postulats teòrics dels comunistes no recolzen de cap de les maneres en idees o principis inventats o descoberts per aquest o aquell reformador del món.

Són simplement expressions generals de les condicions reals i positives d'una lluita de classes existent, d'un moviment històric que va descabdellant-se davant els nostres ulls. L'abolició dels règims de propietat que han existit fins ara no és pas el distintiu específic del comunisme.

Tots els règims de propietat han estat sotmesos a una mutació històrica permanent, a una transformació històrica constant.

La Revolució francesa, per exemple, va suprimir la propietat feudal en benefici de la burgesa.

El que caracteritza el Comunisme no és pas l'abolició de la propietat en sentit general, sinó la supressió de la propietat burgesa.

Ara bé; la moderna propietat burgesa és la darrera i més perfecta expressió de la producció i apropiació dels productes fundada en els antagonismes de classe, en l'explotació dels uns per part dels altres.

En aquest sentit, els comunistes poden resumir llur teoria en aquesta proposició: abolició de la propietat privada.

Hom ens ha fet retret, als comunistes, de voler suprimir la propietat producte de l'esforç personal i adquirida a força de treballar, la propietat que constitueix el fonament de tota llibertat, independència i activitat individuals.

Propietat adquirida amb el treball, creada, guanyada per un mateix! Parleu potser de la propietat del petit burgès, del petit pagès, que és anterior a la propietat burgesa? Aquesta rai, no tenim pas cap necessitat d'abolir-la nosaltres, el desenvolupament de la indústria l'ha abolida i aboleix cada dia.

O és que parleu de la moderna propietat privada burgesa?

És que el treball assalariat, el treball de proletari és una font de propietat per a aquest darrer? De cap manera. Ell crea el capital, és a dir, la propietat que es dedica a explotar el treball assalariat i que només pot créixer a condició d'engendrar nou treball assalariat a fi i efecte d'explotar-lo de bell nou. La propietat, en la seva forma actual, es mou entre dos termes antitètics: capital i treball assalariat. Analitzem els dos termes d'aquesta antítesi.

Ésser capitalista vol dir ocupar no solament una posició purament individual, sinó una posició social en el sistema de producció. El capital és un producte col·lectiu que només pot ésser posat en moviment gràcies a l'activitat conjunta

de molts membres, i fins i tot, en última instància, en virtut de l'activitat conjunta de tots els membres de la Societat.

El capital no és, doncs, una força individual; és una força col·lectiva.

Per tant, quan el capital es transforma en propietat col·lectiva pertanyent a tots els membres de la Societat, no es transforma pas una propietat individual en propietat col·lectiva. L'únic que es transforma és el caràcter social de la propietat. Llavors perd el seu caràcter de classe.

Anem al treball assalariat.

El preu mitjà del treball assalariat és el salari mínim, en altres termes: la suma dels mitjans de subsistència perquè el treballador visqui com a tal. Allò, doncs, que el treballador assalariat s'apropia gràcies a la seva activitat, li arriba just per a perpetuar la seva miserable existència. Nosaltres només volem abolir el caràcter malaurat d'aquesta apropiació, dins els termes de la qual l'obrer treballa tan sols per incrementar el capital i només hi viu mentre li ho exigeix l'interès de la classe dominant.

En la societat burgesa el treball de l'home es redueix a un mitjà per a incrementar el treball acumulat. En la societat comunista, el treball acumulat no és sinó un mitjà per a eixamplar, per a enriquir, per a facilitar el procés de la vida de l'obrer.

En la societat burgesa, doncs, el passat domina sobre el present; en la societat comunista, el present domina sobre el passat. En la societat burgesa, el capital és independent i personal, mentre que l'individu que produeix viu sense independència i sense personalitat.

I la burgesia afirma que l'abolició d'aquest estat de coses és la supressió de la personalitat i de la llibertat! I amb raó. Fet i fet, es tracta de l'abolició de la llibertat, la independència i l'individualisme burgesos.

Dins l'actual règim burgès de producció, hom entén per llibertat, la llibertat de comerç i la llibertat de compra-venda.

Però si desapareix el comerç, desapareix igualment la llibertat de comerç. Tota la fraseologia sobre la llibertat de comerç, el mateix que tots els escarafalls liberals de la nostra burgesia, només tenen un sentit, en general, respecte del comerç restringit i del burgès esclavitzat de l'Edat Mitjana, però no pas pel que fa a la supressió comunista del comerç, del règim burgès de producció i de la pròpia burgesia.

Us esgarrifeu perquè volem abolir la propietat privada. Però és que en la vostra societat actual la propietat privada està abolida per a les nou desenes parts dels seus membres; existeix precisament perquè no existeix per a les nou desenes parts. Ens acuseu, doncs, de voler suprimir una propietat que pressuposa com a condició indispensable la manca de propietat de la immensa majoria de la Societat.

En una paraula: ens feu retret que vulguem abolir la vostra propietat. Certament; això és el que volem.

A partir del moment en què el treball ja no pot convertir-se en capital, en diner, en renda rústica, en pocs mots: en una força social monopolitzable; és a

dir, a partir del moment en què la propietat individual ja no pot transformar-se en propietat burgesa, a partir d'aquest moment afirmeu que la persona queda abolida.

Vosaltres, doncs, reconeixeu que, per persona, només enteneu els burgesos, els propietaris burgesos. I aquesta mena de persones són les que, fet i fet, han de desaparèixer.

El Comunisme no nega a ningú el dret d'apropiar-se una part dels productes socials; només nega el dret de sotmetre el treball d'altri per mitjà d'aquesta apropiació.

Hom ha objectat que suprimint la propietat privada desapareixerà tota llei d'activitat i que es produirà una ociositat general.

Segons aquest raonament, la societat burgesa hauria d'haver caigut ja fa temps en la inactivitat; car els que hi treballen no n'obtenen cap profit, i els que n'hi obtenen no treballen. Tota l'objecció queda reduïda a la tautologia que així que deixa d'haver-hi capital ja no hi ha treball assalariat.

Totes les objeccions que hom fa a la forma comunista de producció i apropiació dels productes materials han estat fetes extensives també a la producció i apropiació dels productes intel·lectuals. De la mateixa manera que la supressió de la propietat de classe representa per al burgès l'abolició de la producció mateixa, la supressió de la cultura de classe ell la considera idèntica a l'abolició de la cultura en general.

L'educació, de la pèrdua de la qual es plany, és per a la immensa majoria una educació destinada a convertir-los en màquines.

Però val més que no discutiu amb nosaltres aplicant a l'abolició de la propietat burgesa els vostres conceptes burgesos de llibertat, cultura, dret, etc. Les vostres idees mateixes són productes del règim burgès de producció i de propietat, de la mateixa manera que el vostre dret no és altra cosa que la voluntat, enlairada a la categoria de llei, de la vostra classe; voluntat, el contingut de la qual ve determinat per les condicions materials d'existència de la vostra classe.

La concepció interessada que us fa convertir en lleis eternes de la natura i de la raó el vostre règim de propietat i de producció –règim que dimana de condicions històriques, transitòries en el curs de la producció–, la compartiu amb totes les classes dominants desaparegudes. Allò que capiu per a l'antiga propietat, allò que trobeu comprensible per a la propietat feudal, ja no podeu comprendre-ho per a la propietat burgesa.

Abolició de la família! Àdhuc els més radicals s'indignen davant aquest propòsit infame dels comunistes.

¿Damunt de quina base reposa la família actual, la família burgesa? Damunt el capital, damunt el profit individual. Completament desenvolupada, només existeix per a la burgesia; però troba el seu complement en la manca de família per part dels proletaris i en la prostitució pública.

La família dels burgesos s'esvaeix, naturalment, amb la supressió d'aquest complement seu, i tots dos desapareixen amb la desaparició del capital.

¿Ens acuseu de voler abolir l'explotació dels fills per part de llurs pares? Confessem aquest crim.

Però nosaltres trenquem –afirmeu vosaltres– els vincles més íntims, quan implantem l'educació col·lectiva en lloc de la familiar.

I l'educació vostra, ¿no ve determinada també per la Societat? ¿Per les condicions socials dins les quals eduqueu, en virtut de la intervenció directa o indirecta de la Societat mitjançant l'escola, etc.? Els comunistes no inventem pas la influència de la Societat damunt l'educació; es limiten a canviar-ne el caràcter, arrabassen l'educació a la influència de la classe dominant.

La cantarella burgesa sobre la família i l'educació, sobre els lligams íntims entre pares i fills, resulta encara més repugnant com més es trenquen, a conseqüència de la gran indústria, tots els lligams familiars per als proletaris i com més es converteixen els infants en simples articles de comerç i instruments de treball.

"Però vosaltres, els comunistes, voleu implantar la comunitat de les dones", ens increpa a cor la burgesia sencera.

El burgès veu en la seva dona un mer instrument de producció. Sent a dir que els instruments de producció hauran d'ésser explotats col·lectivament i, és clar, arriba a la conclusió que la sort del col·lectivisme recaurà igualment en les dones.

No sospita pas que justament el que es tracta és d'abolir la situació de les dones com a simples instruments de producció.

D'altra banda, no hi ha res de tan grotesc com l'horror ultramoral dels nostres burgesos davant la suposada comunitat oficial de les dones entre els comunistes. Els comunistes no tenen pas necessitat d'implantar la comunitat de les dones perquè ha existit de sempre.

Els nostres burgesos, no contents que les dones i les filles de llurs proletaris estiguin a llur disposició (això sense fer esment per res de la prostitució oficial), es diverteixen d'allò més seduïnt-se recíprocament les pròpies mullers.

En realitat, el matrimoni burgès és la comunitat de les mullers. Tot al més, hom podria fer retret als comunistes de voler substituir una comunitat de les dones hipòcritament dissimulada per una de franca i oficial. Altrament, és evident que amb la supressió de les actuals condicions de producció desapareix igualment la comunitat de les dones que en deriva, ço és, la prostitució pública i privada.

Els comunistes han estat acusats encara de voler abolir la pàtria, la nacionalitat.

Els treballadors no tenen pas pàtria. Hom no els pot pas prendre allò que no tenen. Fins que el proletariat no haurà conquerit, abans que tot, el poder polític, fins que no s'haurà erigit en classe nacional, fins que no s'haurà constituït ell mateix en nació, continuarà essent nacional, encara que de cap manera en el sentit de la burgesia.

Les divisions i antagonismes nacionals ja van desapareixent cada vegada més amb el desenvolupament de la burgesia, amb la llibertat de comerç, amb el

mercat mundial, amb la uniformitat de la producció industrial i les corresponents condicions d'existència.

El predomini del proletariat els farà desaparèixer encara més. L'acció conjunta, si més no, dels països civilitzats, és una de les condicions primordials del seu alliberament.

L'explotació d'una nació per part d'altra queda suprimida en la mateixa mesura que desapareix l'explotació d'un individu per part d'un altre.

L'hostilitat recíproca de les nacions desapareix paral·lelament a la desaparició de l'antagonisme de les classes dins de cada nació. En fi, les acusacions contra els comunistes, formulades des del punt de vista religiós, filosòfic i ideològic, no valen pas la pena d'ésser discutides a fons.

¿És que cal una anàlisi minuciosa per comprendre que amb les condicions de vida dels homes, amb llurs relacions socials, amb llur existència social, canvien també llurs nocions, conceptes i idees, en pocs mots: llur consciència?

¿Què demostra la història de les idees, sinó que la producció intel·lectual es transforma d'acord amb la material? De tostemps, les idees dominants en una època determinada no han estat altra cosa que les idees de la classe dominant.

Hom parla d'idees que revolucionen tota una societat; llavors hom expressa simplement el fet que dins la societat vella s'han format els elements d'una de nova, i que la descomposició de les velles condicions de vida té una marxa paral·lela a la de les velles idees.

Quan l'Antiguitat anava cap a la decadència, les velles religions foren vençudes per la religió cristiana. Quan, en el segle divuitè, les idees cristianes reculaven davant les idees filosòfiques, la societat feudal lliurava el seu combat a mort amb la burgesia, aleshores revolucionària. Les idees de llibertat de cultes i de consciència expressen senzillament, en el terreny del pensament, el domini de la lliure concurrència.

"És cert –dirà algú– que les idees religioses, morals, filosòfiques, polítiques, jurídiques, etc., s'han modificat en el transcurs de l'evolució històrica. Però és que la religió, la moral, la filosofia, la política, el dret, han persistit sempre a través d'aquestes transformacions.

"Ultra això, hi ha veritats eternes com la llibertat, la justícia, etc., que són comunes a totes les situacions de la Societat. El Comunisme, en canvi aboleix la religió, la moral, en comptes de reformar-les; contradiu, doncs, tots els processos de l'evolució històrica fins a l'actualitat.

"A què queda reduïda aquesta acusació? La història de tota la Societat fins ara es mou dins els antagonismes de classe, els quals han pres en cada època una forma diferent.

De totes maneres, sigui quina sigui la forma que hagi pres, l'explotació d'una part de la Societat per l'altra ha estat sempre un fi comú a totes les centúries pretèrites. No és pas cap miracle, doncs, que la consciència social de tots els segles es mogui, a despit de totes les diferències i tota la seva varietat, dins de determinades formes comunes, dins de formes de consciència que només es poden resoldre completament amb la desaparició total dels antagonismes de classe.

La revolució comunista és la ruptura més radical amb el règim tradicional de propietat; no té res d'estrany, per consegüent, que en el curs del seu descabdellament trenqui de la manera més radical amb les idees tradicionals.

Deixem estar, però, les acusacions de la burgesia contra el Comunisme.

Ja hem vist abans que el primer pas de la revolució obrera és l'enlairament del proletariat a la categoria de classe dominant, la conquesta de la democràcia per mitjà de la lluita.

El proletariat aprofitarà el seu domini polític per arrencar progressivament tot el capital a la burgesia, per centralitzar tots els instruments de producció en mans de l'Estat, és a dir, del proletariat organitzat en classe dominant, i per augmentar el més ràpidament possible el conjunt de les forces de producció.

D'antuvi, això només pot ocórrer, naturalment, per mitjà d'atacs despòtics al dret de propietat i al règim burgès de producció; gràcies, doncs, a mesures que semblen econòmicament insuficients i insostenibles, però que són superades en el curs del moviment i que són imprescindibles com a recurs per a subvertir tota la forma de producció.

Aquestes mesures, és clar, seran diferents segons cada país.

De totes maneres, per als països més avançats, podran ésser aplicades gairebé com a norma general, les següents:

1. Expropiació de la propietat rústica i aplicació de la renda territorial a les despeses de l'Estat;
2. Forts impostos progressius;
3. Abolició del dret d'herència;
4. Confiscació dels béns de tots els emigrats i rebels.
5. Centralització del crèdit en mans de l'Estat mitjançant una banca nacional amb capital de l'Estat i monopoli exclusiu;
6. Centralització dels mitjans de transport en mans de l'Estat;
7. Augment de les fàbriques nacionals i dels instruments de producció, rompuda dels erms i millorament dels conreus d'acord amb un pla general;
8. Treball obligatori per a tothom, creació d'exèrcits industrials, especialment per a l'agricultura;
9. Explotació combinada de l'agricultura i la indústria; acció a favor de la desaparició progressiva de la diferència entre la ciutat i el camp;
10. Instrucció pública i gratuïta de tots els infants; supressió, en la seva forma actual, del treball dels menors a les fàbriques. Coordinació de la instrucció amb la producció material, etc.

Un cop desaparegudes les diferències de classe en el transcurs de l'evolució i un cop concentrada tota la producció en mans dels individus associats, el poder públic perd el seu caràcter polític. El poder polític, en la seva veritable accepció, és el poder organitzat d'una classe per oprimir-ne una altra. Si en la lluita contra la burgesia, el proletariat s'uneix per constituir necessàriament una classe, si en virtut d'una revolució s'erigeix en classe dominant, i com a tal classe dominant aboleix violentament el vell règim de producció, suprimeix, amb aquest règim de producció, les condicions d'existència dels antagonismes

de classe, les classes en general i, per tant, el seu propi predomini com a classe.

L'antiga societat burgesa, amb les seves classes i els seus antagonismes de classe, és substituïda per una associació en què el lliure desenvolupament de cadascú és la condició per al lliure desenvolupament de tots plegats.

III. Literatura socialista i comunista

1. El socialisme reaccionari

a) El socialisme feudal

Conforme amb llur posició històrica, les aristocràcies anglesa i francesa es varen veure obligades a redactar pamflets contra la moderna burgesia. En la revolució francesa del juliol del 1830 i en el moviment reformista anglès, havien sucumbit una altra vegada davant l'odiat arribista. Ja no era pas possible de parlar d'una lluita política seriosa. Només quedava com a recurs la lluita en el terreny de la literatura. Però, àdhuc en el terreny de la literatura, la vella fraseologia de l'època de la Restauració havia esdevingut també impossible. Per tal de captar-se simpaties, calia que l'aristocràcia fes veure que oblidava els seus interessos i que formulés el seu memorial de greuges contra la burgesia, en interès de la classe obrera explotada. Així es va procurar la satisfacció d'entonar cançons satíriques sobre els nous senyors d'aquesta darrera i deixar-li anar a cau d'orella profecies més o menys prenyades de mals averanys.

Heus aquí com va néixer el socialisme feudal, mescla d'elegies i d'opuscles satírics, de ressonàncies del passat i d'amenaques per a l'esdevenidor, posant de tant en tant el dit a la nafra a la burgesia gràcies a un judici mordaç, enginyós i càustic, i amb una actuació constantment grotesca degut a la total impotència per comprendre la marxa de la història moderna.

Per tal d'aplegar el poble a llur darrera, feien voleiar amb la mà, a tall de bandera, el proletari sarró de mendicant. Però cada cop que el pobre els seguia albirava a llur esquena els vells blasons feudals i arrencava a córrer enmig d'unes grans riallades irreverents.

Una part dels legitimistes francesos i de la jove Anglaterra van ésser els que van donar millor aquest espectacle.

Quan els camps del feudalisme proven que llur forma d'explotació era diferent de l'explotació burgesa, només obliden que ells explotaven en unes circumstàncies i sota unes condicions totalment distintes i avui anacròniques. Quan demostren que sota llur dominació no ha existit el proletariat modern, deixen de recordar només que justament la moderna burgesia ha estat un rebrot inevitable de llur ordre social.

D'altra banda, amaguen tan poc el caràcter reaccionari de llurs crítiques, que llur acusació cabdal contra la burgesia es basa precisament en el fet que sota el règim d'aquesta es formi una classe que farà saltar enlaire tot el vell ordre social.

Més que no pas el fet de crear un proletariat en sentit general, retreuen a la burgesia el fet de crear un proletariat revolucionari.

D'aquí ve que, en el terreny de la política pràctica, participin en totes les mesures violentes contra la classe treballadora, i que en la vida quotidiana, s'avinguin, a despit de tota llur fraseologia grandiloqüent, a recollir de terra la poma d'or i a baratar amb el comerciant la fidelitat, l'amor i l'honor per la llana d'ovella, les remolatxes i l'aiguarent.

De la mateixa manera que el clergue anava de bracet amb els senyors feudals, el socialisme clerical va d'acord amb el socialisme feudal.

Res no és tan fàcil com donar un vernís socialista a l'ascetisme cristià. Per ventura, ¿no ha estat el Cristianisme el que ha declamat també contra la propietat privada, contra el matrimoni, contra l'Estat? ¿No ha estat ell el que ha predicat perquè fossin substituïts per la caritat i la pobresa, pel celibat i la mortificació de la carn, per la vida monàstica i l'Església? El socialisme cristià no és més que l'aigua beneïda amb què el capellà consagra el despit de l'aristocràcia.

b) El socialisme petit burgès

L'aristocràcia feudal no és pas l'única classe ensorrada per la burgesia, les condicions d'existència de la qual es van decandir i atrofiar dins la moderna societat burgesa. La menestralia i la petita pagesia de l'Edat Mitjana foren els precursors de la burgesia moderna. En els països poc desenvolupats industrialment i comercialment, aquesta classe continua vegetant al costat de la burgesia incipient.

En els països on la civilització moderna ha pres increment, s'ha format una nova petita burgesia que fluctua entre el proletariat i la burgesia i que es refà incessantment a títol de part complementària de la societat burgesa, els membres de la qual, però, són precipitats constantment dins el proletariat gràcies a la competència, i que, fins i tot arriben a veure com s'acosta, amb l'evolució de la gran indústria, un moment en què desapareixeran enterament com a fracció independent de la societat moderna i que hi seran substituïts, tant en el comerç com en la manufactura i l'agricultura, per capatassos i mossos.

En països com França on la classe pagesa ultrapassa de molt la meitat de la població, era natural que els escriptors que sortien en defensa del proletariat contra la burgesia apliquessin a llurs crítiques del règim burgès la mesura de la petita burgesia i la petita pagesia, i que es posessin al costat dels treballadors partint del punt de vista dels petits burgesos. Així es va formar el socialisme petit burgès; Sismondi és el capdavanter d'aquesta literatura, no sols a França, sinó també a Anglaterra.

Aquest socialisme ha fet amb una gran agudesia l'anàlisi de les contradiccions pròpies de l'actual règim de producció. Ha posat en evidència les hipòcrites apologies dels economistes. Ha demostrat de manera irrefutable la influència pertorbadora de la maquinària i la divisió del treball, la concentració dels capitals i de la propietat rústica, la sobreproducció, les crisis; la decadència inevitable dels petits burgesos i petits pagesos; la misèria del proletariat, l'anarquia de la producció, l'escandalosa desproporció en el repartiment de la riquesa, la guerra industrial a mort entre les nacions; la desaparició dels vells costums, dels vells vincles familiars i de les velles nacionalitats.

De tota manera, conforme al seu contingut positiu, aquest socialisme, o bé vol reimplantar els antics mitjans de producció i de relació, i amb ells les antigues formes de propietat i l'antiga societat, o bé vol tornar a tancar violentament els moderns mitjans de producció i de relació dins el marc de l'antic règim de propietat que aquells enderrocaren, i que havien d'enderrocar necessàriament. En tots dos casos, és reaccionari i utòpic alhora.

c) El socialisme alemany o socialisme "veritable"

La literatura socialista i comunista de França, que va néixer sota la pressió d'una burgesia dominant, i que és l'expressió literària de la lluita contra aquesta dominació, fou importada a Alemanya en una època en què la burgesia d'aquest país tot just havia iniciat la seva lluita contra l'absolutisme feudal.

Els filòsofs, mitjos filòsofs i erudits alemanys assimilaren àvidament aquesta literatura, oblidant, però, que la introducció d'aquests escrits des de França no va pas coincidir amb la introducció a Alemanya de les condicions socials franceses. Donades les condicions d'Alemanya, la literatura francesa va perdre tota la seva importància pràctica immediata i va adquirir un aspecte purament doctrinal. Per força, doncs, havia de prendre un aire d'ociosa especulació sobre la realització de l'entitat humana.

La tasca exclusiva dels literats alemanys va consistir a posar d'acord les noves idees de França amb llur vella consciència filosòfica, o més ben dit, a assimilar-se, des de llurs punts d'albir filosòfics, les idees franceses.

Al capdavant, aquesta assimilació es va produir de la mateixa manera com ens assimilem un idioma estranger: per mitjà de la traducció.

Ja és sabut que els monjos van transcriure sota la forma d'absurdes hagiografies catòliques els manuscrits on s'havien conservat les obres clàssiques de l'antiga era pagana. Els escriptors alemanys van fer el mateix, en sentit invers, amb la literatura profana francesa. Van escriure llurs extravagàncies prenent per model l'original francès. Així, per exemple, darrera la crítica francesa de les funcions de la moneda, van escriure: "Alienació de l'ésser humà"; sota la crítica francesa de l'Estat burgès, enunciaren: "Supressió de l'imperi de la universalitat abstracta", i així successivament.

La introducció d'aquesta fraseologia filosòfica en les argumentacions franceses fou anomenada per ells: "Filosofia de l'acció", "Socialisme veritable", "Ciència alemanya del socialisme", "Fonaments filosòfics del socialisme", etc.

Heus aquí com fou mutilada per complet la literatura socialista i comunista francesa. I com que entre els alemanys deixà d'ésser l'expressió de la lluita d'una classe contra l'altra, els alemanys arribaren al convenciment –superada la "unilateralitat francesa"– d'ésser els representants de la necessitat de la veritat en comptes d'ésser-ho de les veritables necessitats i, en lloc dels interessos del proletariat, dels interessos de l'ésser humà, de l'home en general, de l'home que no forma part de cap classe ni molt menys de la realitat, sinó únicament del cel boirós de la fantasia filosòfica. Aquest socialisme alemany, que es prenia tan seriosament i tant solemniament els seus barroers exercicis, i que vociferava talment com un arrencaqueixals, va anar perdent poc a poc la seva pedant innocència.

La lluita de la burgesia alemanya –millor dit, de la burgesia prussiana– contra la monarquia absoluta i els senyors feudals, és a dir, el moviment liberal, esdevingué més seriosa.

Així va ésser oferta al socialisme "veritable" la desitjada avinentesa d'oposar les reivindicacions socialistes al moviment polític, de llançar els anatemes tradicionals contra el liberalisme, contra l'Estat representatiu, contra la concurrència burgesa, la llibertat burgesa de premsa, el dret burgès, la llibertat i igualtat burgeses, i de predicar a les masses populars que en aquest moviment burgès no havien de guanyar-hi res, sinó més aviat perdre-ho tot. El socialisme alemany oblidà oportunament que la crítica francesa, de la qual ell era l'eco insuls, pressuposa la societat burgesa moderna, amb les corresponents condicions materials d'existència i la constitució política adient, premisses elementals la conquesta de les quals ocupava el primer pla a Alemanya.

Aquest socialisme estigué al servei dels governs absoluts d'Alemanya amb llur reguitzell de clergues, mestres d'escola, nobles rurals i buròcrates, en qualitat d'espantall propici contra la burgesia que es dreçava tota amenaçadora.

Vingué a constituir el complement dolcenc de les cruels fuetades i els trets de fusell amb què els mateixos governs alemanys sufocaven les revoltes obreres alemanyes.

D'aquesta manera, el socialisme "veritable" esdevingué, en mans dels governs, una arma contra la burgesia alemanya, tot representant també directament un interès reaccionari, l'interès de la menestralia alemanya. A Alemanya, la petita burgesia llegada pel segle XVIè i que d'aquella època ençà ha anat ressorgint constantment sota formes diferents, ha format la base social de l'estat de coses existent.

La seva desaparició és la desaparició de la situació existent a Alemanya. Aquesta classe tem la seva destrucció per obra i gràcia del predomini polític i industrial de la burgesia, d'una banda, a conseqüència de la concentració del capital, i, d'altra banda, per l'adveniment d'un proletariat revolucionari. Li fa l'efecte que el socialisme "veritable" mata tots dos pardals d'un sol tret. I aquell es propaga com una epidèmia.

La indumentària teixida amb teranyines especulatives, brodada de flors retòriques i amarada d'un rou sentimental i rublert d'amor, aquesta indumentària transcendental amb què els socialistes alemanys han embolcallat llurs raquítics i escasses "veritats eternes", no ha fet sinó augmentar la venda de llur mercaderia entre un públic com aquell.

Per la seva banda, el socialisme alemany va anar comprenent cada vegada més la seva vocació de representant pompós d'aquesta burgesia menestrala.

Enlaira la nació alemanya a la categoria de nació modèlica, i el filisteu alemany, a la categoria d'home normal. Va donar a les infàmies d'aquest home un sentit ocult i altament socialista que les convertia en tot el contrari del que eren. Arribà a l'última conseqüència atacant directament la tendència "brutalment destructora" del comunisme i proclamant la seva pròpia superioritat imparcial per damunt de totes les lluites de classe. Llevat de molt poques excepcions, tot

allò que circula a Alemanya amb l'etiqueta de publicacions socialistes i comunistes pertany al domini d'aquesta literatura fastigosa i enervant.

2. El socialisme conservador o burgès

Una part de la burgesia desitja obviar els inconvenients socials a fi i efecte d'assegurar l'existència de la societat burgesa.

Aquesta fracció està integrada per economistes, filantrops, humanitaris, milloradors de la situació de les classes treballadores, organitzadors de la beneficència, protectors dels animals, fundadors de societats de temperança i la gamma més virolada de reformadors de cantonada. Fins i tot hom ha elaborat sistemes complets a base d'aquest socialisme burgès. Citem-ne, com a exemple, la *Philosophie de la Misère*, de Proudhon.

Els burgesos socialistes volen les condicions d'existència de la societat moderna sense les classes i els perills que aquestes comporten necessàriament. Volen la societat actual, eliminant-ne els elements que la revolucionen i la disgreguen. Volen la burgesia sense el proletariat. La burgesia, és clar, troba que el món en què impera és el millor dels móns. El socialisme burgès elabora aquesta concepció consoladora i li dóna la forma de semisistema o de sistema total. En exigir al proletariat que liquidi els seus sistemes i que entri a la nova Jerusalem, en el fons no fa sinó demanar-li que romanguí dins la societat actual, bo i desprenent-se, però, de les seves odioses idees respecte a ella.

Una segona modalitat del socialisme, menys sistemàtica però més pràctica, ha intentat de treure a la classe obrera les ganes de qualsevol moviment revolucionari, tot demostrant-li que només podia ésser-li d'utilitat una transformació de les condicions materials d'existència, de les condicions econòmiques, i no pas aquest o aquell canvi polític. Aquest socialisme, però, entén per transformació de les condicions materials de l'existència, no pas la supressió del règim burgès de producció, la qual només és possible seguint una trajectòria revolucionària, sinó les millores econòmiques assolides damunt la base d'aquest règim de producció; no canviar res, doncs, de les relacions entre el capital i el treball assalariat, sinó, en el millor dels casos, reduir a la burgesia les despeses del seu predomini i simplificar-li les finances.

El socialisme burgès només troba la seva expressió escaient quan es converteix en una simple imatge retòrica.

Llibertat de comerç!, en interès de la classe obrera; protecció aranzelària!, en interès de la classe obrera; presons cel·lulars!, en interès de la classe obrera, heus aquí el mot darrer, l'únic pronunciat seriosament, del socialisme burgès.

El socialisme de la burgesia recolza precisament en l'afirmació que els burgesos són burgesos en interès de la classe treballadora.

3. El socialisme i el comunisme crítico-utòpics

No parlarem ací de la literatura que en totes les grans revolucions modernes ha propugnat les reivindicacions del proletariat (els escrits de Babeuf, etc.).

Els primers intents del proletariat d'imposar directament el seu propi interès de classe en una època d'agitació general, en el període de la subversió de la

societat feudal, fracassaren necessàriament, tant per l'estat rudimentari del proletariat mateix, com per la manca de les condicions materials per a la seva emancipació, les quals, després de tot, no són més que un producte de l'època burgesa. Segons el seu contingut, la literatura revolucionària que va acompanyar aquests primers moviments del proletariat és forçosament reaccionària. Predica un ascetisme general i un igualitarisme brutal.

Els sistemes socialistes i comunistes pròpiament dits, els sistemes de St. Simon, de Fourier, d'Owen, etcètera, sorgeixen en el primer període incipient de la lluita entre el proletariat i la burgesia que ja hem descrit abans. (Vegeu Burgesos i proletaris)

El inventors d'aquests sistemes s'adonen –val a dir-ho– dels antagonismes de classe i de l'eficàcia dels elements dissolvents de la pròpia societat dominant, però no albiren, pel que fa al proletariat, cap activitat històrica característica, cap moviment polític que li sigui peculiar.

Com que el desenvolupament dels antagonismes de classe segueix una marxa paral·lela a la del creixement de la indústria, no troben tampoc les condicions materials per a l'emancipació del proletariat, i cerquen una ciència social, unes lleis socials, per tal de crear aquestes condicions.

Els cal substituir l'activitat social per llur activitat inventiva personal, els cal suplir les condicions històriques de l'emancipació per unes condicions imaginàries, i l'organització paulatinament progressiva del proletariat en classe per una organització de la societat, incubada expressament en llur imaginació. Per a ells, la Història Universal futura es resol amb la propaganda i la realització pràctica dels seus plans socials.

No cal dir que en llurs projectes estan convençuts que representen per damunt de tot els interessos de la classe treballadora en qualitat de classe que pateix més. Per ells, el proletariat només existeix des d'aquest punt d'albir de classe més sofrent.

La forma incipient de la lluita de classes, així com llur pròpia posició social, comporten, però, el fet que ells es creuen mantenir-se molt per damunt d'aquells antagonismes de classes. Volen millorar la situació social de tots els membres de la societat, la dels millor situats i tot. Per això recorren constantment a tota la societat sense distinció, i de manera preferent i tot a la classe dominant. Al capdavall, només cal comprendre llur sistema per adonar-se que és el millor projecte possible de la millor societat possible.

D'aquí ve, doncs, que rebutgin tota acció política, particularment tota acció revolucionària; que vulguin assolir llur objectiu per camins pacífics, i que tractin d'obrir pas al nou evangeli social per la força de l'exemple i per mitjà de petits experiments, condemnats, naturalment, al fracàs.

La fantàstica descripció de la societat futura té el seu origen en la primer embranzida, plena de pressentiments, del proletariat envers una subversió general de la societat, en una època en què aquell era encara incipient i, per consegüent, en què àdhuc tenia encara una idea fantàstica de la seva pròpia situació.

Però els escrits socialistes i comunistes contenen també elements crítics. Ataquen tots els fonaments de la societat existent. Han fornit, doncs, materials

de gran vàlua per a il·lustrar els treballadors. Llurs postulats positius, com és ara la supressió de l'antagonisme entre la ciutat i el camp, de la família, del profit privat i del treball assalariat; l'enunciació de l'harmonia social, la transformació de l'Estat en una mera administració de la producció, tots aquests postulats expressen senzillament la desaparició dels antagonismes de classe que aleshores comencen justament a desenvolupar-se i que ells només coneixen encara en llur amorfa indecisió. Per això aquests postulats mateixos tenen encara un sentit purament utòpic.

La importància del socialisme i el comunisme crític-utòpic està en raó inversa a l'evolució històrica. Aquesta quimèrica elevació per damunt de la lluita de classe i la seva fantàstica impugnació, perden tota llur valor pràctica i tota justificació teòrica, en la mateixa proporció en què la susdita lluita va creixent i prenent forma. D'aquí ve que, tot i que per molts conceptes els fundadors d'aquests sistemes eren revolucionaris, llurs deixebles formin cada vegada sectes reaccionàries. Mantenen les velles concepcions dels mestres enfront del progrés històric del proletariat. Per això tracten, de manera conseqüent, d'esmoreir la lluita de classes i de conciliar els antagonismes. Segueixen somniant en la realització experimental de llurs utopies socials, en l'organització de falansteris isolats, en la creació de home-colònies, en la fundació d'una petita Icària[4] –edició en dotzau de la nova Jerusalem–, i per tal de donar realitat a totes aquestes elucubracions, els cal recórrer a la filantropia dels cors i butxaques dels burgesos. Ingressen gradualment en la categoria dels socialistes reaccionaris o conservadors de què hem parlat abans, i només se'n distingeixen per una pedanteria més sistemàtica i per la fe supersticiosa i fanàtica en les virtuts miraculoses de llur ciència social.

D'aquí ve que s'oposin exasperadament a tot moviment polític dels treballadors, el qual solament pot ésser una resultant d'una orba incredulitat davant el nou evangeli.

A Anglaterra, els owenistes reaccionen contra els cartistes, i a França els fourieristes lluiten contra els reformistes.

IV. Posició dels comunistes respecte als diferents partits d'oposició

Tenint en compte el que hem dit en el capítol II, resulta òbvia la posició dels comunistes davant els partits obrers ja organitzats; llur posició, doncs, respecte als cartistes d'Anglaterra i als reformistes agraris de Nord-Amèrica. Els comunistes combaten per l'assoliment dels objectius i interessos presents immediats de la classe obrera, però en el moviment actual representen, al mateix temps, l'esdevenidor d'aquesta darrera. A França, els comunistes es coalitzen amb el partit socialista-democràtic[5] contra la burgesia conservadora i radical, sense renunciar, per això, al dret de fer la crítica de la fraseologia i les il·lusions dimanants de la tradició revolucionària.

A Suïssa, presten suport als radicals, sense oblidar que aquest partit està integrat per elements contradictoris, en part per socialistes demòcrates en el sentit francès, i en part per radicals burgesos.

Entre els polonesos, els comunistes ajuden el partit que considera que una revolució agrària és la condició de l'emancipació nacional, el mateix partit promotor de la insurrecció de Cracòvia del 1846.

A Alemanya, així que la burgesia adopta una actitud de caràcter revolucionari, el partit comunista lluita d'acord amb ella, contra la monarquia absoluta, la propietat feudal rústica i la petita burgesia.

En cap moment, però, no obliden de desvetllar entre els obrers una consciència el més clara possible de l'antagonisme irreductible entre la burgesia i proletariat, a fi i efecte que els obrers alemanys puguin convertir de seguida en altres tantes armes contra la burgesia les condicions socials i polítiques que ha de portar forçosament la burgesia amb el seu predomini, i a fi que un cop enderrocades les classes reaccionàries d'Alemanya, comenci sense dilació la lluita contra la pròpia burgesia.

Els comunistes fixen principalment l'atenció en Alemanya, perquè aquest país es troba a la vigília d'una revolució burgesa, i donat que Alemanya portarà a cap aquesta revolució en unes condicions de la civilització europea més avançades en general, i amb un proletariat molt més format que no pas a Anglaterra en el segle XVIIè i a França en el XVIIIè, la revolució burgesa alemanya pot ésser, doncs, només el preludi d'una revolució proletària.

En una paraula; els comunistes ajuden a tot arreu qualsevol moviment revolucionari contra l'estat de coses social i polític existent.

En tots aquests moviments fan ressaltar –a títol de punt primordial del moviment– el problema de la propietat, per poc o molt avançada que sigui la forma que hagi pres.

En fi, els comunistes treballen a tot arreu per la unió i l'entesa dels partits demòcrates de tots els pobles.

Els comunistes tenen per indigne ocultar llurs opinions i intencions. Proclamen públicament que llurs objectius només poden ésser assolits per mitjà de la subversió de tot l'ordre social existent fins a l'actualitat. Ja cal que les classes dominants tremolin davant la perspectiva d'una revolució comunista! Els proletaris no hi tenen res a perdre, llevat de les cadenes. Hi tenen un món a guanyar.

Proletaris de tots els països, Uniu-vos!

[1] O, més exactament la història escrita. El 1847, la prehistòria de la Societat, l'organització social que precedeix tota història escrita, encara era poc més que desconeguda. D'aleshores ençà, Haxthausen ha descobert a Rússia la propietat comunal de la terra, Maurer ha demostrat que aquesta propietat comunal era la base social d'on derivaven totes les tribus alemanyes, i poc a poc hom ha anat descobrint que les comunitats rurals amb possessió comunal de la terra eren la forma primitiva de la societat, des de l'Índia fins a Irlanda. Finalment, l'organització d'aquesta societat comunista primitiva, en la seva forma típica, ha estat evidenciada per la descoberta decisiva de Morgan referent a la veritable natura de la gens i la seva situació en la tribu. Amb la dissolució d'aquestes entitats comunals primitives comença la divisió de la Societat en classes especials i a l'últim antagoniques entre elles.

[2] Els habitants de les ciutats d'Itàlia i França donaren aquest nom a llurs entitats de població, després que hagueren comprat o arrabassat a llurs senyors feudals els primers drets d'administració autònoma.

[3] Marx i Engels donen el nom de lumpenproletariat –que jo he traduït per púrria del proletariat– a aquell sector de la Societat que solem anomenar "baixos fons socials", és a dir, els ganduls d'ofici, els captaires de professió, els vagabunds, criminals, lladres, etc. –N. del T.

[4] Owen dóna el nom d'home-colònies (colònies de l'Interior) a les seves societats comunistes modèliques. Falansteris era el nom dels palaus socials ideats per Fourier. El país fantàstic i utòpic, les institucions comunistes del qual va descriure Gabet, s'anomenava Icària.

[5] El partit que aleshores s'anomenava, a França, socialista-democràtic era el representat políticament per Ledru-Rollin i, literàriament, per Louis Blanc; doncs, no tenia absolutament res a veure amb l'actual social-democràcia alemanya.